

บ้านภู : อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบท การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

Ban Phu : The Phutai Ethnic Identity and Development Administration In the Context of Sustainable Cultural Tourism

พงศ์วิชัย เขียวฉัตร¹ สพลันต์ เพชรคำ² ชนินทร์ วะสีนนท์³ และ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์⁴

Pongwith Khiaomaneerat,¹ Sopsan Petchkam,² Chanin Vaseenonta³

and Supachai Singyabuth⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของชุมชนผู้ไททั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู 2) การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนของหมู่บ้านภู 3) รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน โดยการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้รู้ 10 คน ผู้ประกอบการท้องถิ่น 40 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 25 คน นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และการสังเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) บ้านภูตำบลบ้านเป้า อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ที่ราบสูงเนินเขา “หินเหล็กไฟ” ประกอบด้วยกลุ่มคนชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านภูมีสำนึกในความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทอย่างชัดเจน ทั้งเรื่อง วิถีชีวิตชุมชน ภาษาผู้ไท เครื่องแต่งกายชุดผู้ไทสีน้ำเงินแดง อาหาร เรื่องราวประวัติศาสตร์ ฐานเรียนรู้ 6 ฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลานวัฒนธรรมผู้ไท การฟ้อนผู้ไท และการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน 2) ในด้านจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวบ้านภูมีการปรับตัวโดยนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการจัดการตนเองผ่าน “การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า” หรือ “วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว” และการจัดตั้งองค์กรและกระบวนการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ 3) รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดตั้งองค์กร การจัดทำยุทธศาสตร์สำนึกทางชาติพันธุ์ การนิยามความเป็นผู้ไท การสร้างและคัดเลือกสัญลักษณ์หมู่บ้าน การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว และการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การบริหารการพัฒนา ; อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไท ; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ; บ้านภู

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Doctoral Student in Development Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Associate Professor, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate: 1) the general condition of the Phutai community that includes geography, economy, politics, society, culture and the Phutai ethnic identity in Ban Phu village, 2) the management of cultural tourism by the community of Ban Phu village, and 3) the model of Phutai ethnic identity and development administration for leading to be a village of sustainable cultural tourism. Participatory and non-participatory observation, in-depth interview with the key informants, and workshop were employed. The group of key informants consisted of 10 knowledgeable people, 40 local entrepreneurs, and 25 general information providers. The data were checked for accuracy by means of triangulation. Data were analyzed according to the objectives indicated, and the findings of the study were presented in the form of descriptive analysis and synthesis.

The findings were as follows: 1) Ban Phu village was in Ban Pao sub-district, Nong Sung district, Mukdahan province. It is located on the highland hill named 'Hin Lek Fai'. Most people in this village constituted a Phutai ethnic group. Ban Phu villagers were obviously conscious of being in a touching of Phutai ethnic such as the tribal way of life, Phutai language, blue/red costumes, food, history, six learning bases according to the Philosophy of Sufficiency Economy, Phutai cultural yard, Phutai dancing, and manufacture of products and services of the community. 2) The management of cultural tourism. The people of Ban Phu village have adapted their ethnic identity to be a selling point for cultural tourism through "commoditization of culture" or "culture for tourism" and have established the organization and process of ethnic identity. 3) The model of Phutai ethnic identity and development administration in the context of sustainable cultural tourism consists of establishment of an organization, making a strategy of ethnic consciousness, giving a definition of Phutai, creation and selection of the village symbol, presentation of Phutai ethnic identity in the context of cultural tourism, and presentation of Phutai ethnic identity under the interaction with the tourists.

Keywords : Development Administration ; Phutai Ethnic Identity ; Cultural Tourism ; Ban Phu

บทนำ

ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแม่แบบในการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมทันสมัยและกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทุกสังคมโลกเชื่อมเป็นหนึ่งเดียวกันทุกมิติ ได้สะสมปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2554) จากบริบทดังกล่าวที่เข้ามาในประเทศไทยก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น การเคลื่อนย้ายแรงงาน การค้าเสรี ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศ พร้อมทั้งเกิดความสูญหายของวัฒนธรรมพื้นถิ่นและปัญหาอื่นๆ จุดนี้เองเกิดกระแสแนวคิดการพัฒนาทางเลือกใหม่ ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544) นอกจากนั้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็งของรัฐบาลมุ่งเน้นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากภายในประเทศ

โดยเฉพาะการนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นจุดขายเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนนำไปใช้เป็นเครื่องมือการบริหารการพัฒนา การท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อาทิ การจัดงานชุมชนเผ่าไทยมุกดาหาร มะขามหวานชายโขง หรืองานแสดงแสงเสียงชุด 'อาชา-คนภูเขา' ที่จัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย (Smith, 1978) ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนหลายแห่งในสังคมไทยปัจจุบันฟื้นฟู ประดิษฐ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของตนขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทเงื่อนไขทางสังคม (Figini & Vici, 2012)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ถือเป็น 'เครื่องมือ' ที่สำคัญในการบริหาร การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีหลายชุมชนประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียง อาทิ ชุมชนเชียงคาน จังหวัดเลย

ชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา ชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนดังกล่าวเป็นจุดดึงดูดหรือจุดขาย เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจหรือยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมของตน หรือสร้างความอยู่รอดในบริบทของโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันเพื่อประกาศตัวตนของกลุ่มตนให้กับคนภายนอกได้รับรู้และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนด้วย อาทิเช่น งานวิจัยของ ปานแพรว เชาวน์ประยูร (2555) เรื่อง การสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้นำกระบวนการอัตลักษณ์ สร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว และการทำวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า และงานวิจัยของ เยาวดี ดั่งกุล (2555) เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคใต้ตอนบน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม พิธีกรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนมีศักยภาพ และสามารถเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีงานวิจัยของ อรรพรรณ บุญพัฒน์ (2557) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ที่พบว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสศึกษาและสัมผัสประสบการณ์จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการจัดการเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย

ชุมชนบ้านภู จังหวัดมุกดาหาร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ทำเนิชีวิตในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้พยายามปรับตัวไปตามกระแสหรือสามารถปรับตัว โดยยังคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์วัฒนธรรมกับบริบทเหล่านั้น โดยฟื้นฟูวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นผู้ไทรองรับกับกระแสการท่องเที่ยวของสังคม โดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดั้งเดิมและสร้างใหม่เป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตและการแสดงต่างๆ ทางวัฒนธรรม คือ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลานวัฒนธรรม ผู้ไทบ้านภู และบ้านพักโฮมสเตย์ รวมทั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มต่างๆ แต่ทั้งนี้การนำเสนออัตลักษณ์ของผู้ไทในบริบทการท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยมองว่าไม่ได้นำเสนอความเป็นผู้ไทแบบดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่มีการปรับให้สวยงามแปลกใหม่และตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

หมู่บ้านแห่งนี้ได้ถูกสร้างให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมชนเผ่าผู้ไท มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านโอท็อปเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งได้จำลองพื้นที่ทางกายภาพและทางสังคมในแบบวิถีชีวิตของชาวผู้ไทบ้านภูแบบดั้งเดิมของแท้และผลิตสร้างขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการบริหารการพัฒนาของหมู่บ้านนี้มีความโดดเด่นมาก จนต้องศึกษาและเรียนรู้เพื่อนำไปขยายผลและต่อยอดสู่ชุมชนอื่นๆ

ผู้วิจัยตั้งคำถามการวิจัยว่า ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวผู้ไทบ้านภูมีการบริหารการพัฒนาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนอย่างไร และมีกระบวนการทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน รวมถึงรูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของบ้านภูหมู่บ้านผู้ไทเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

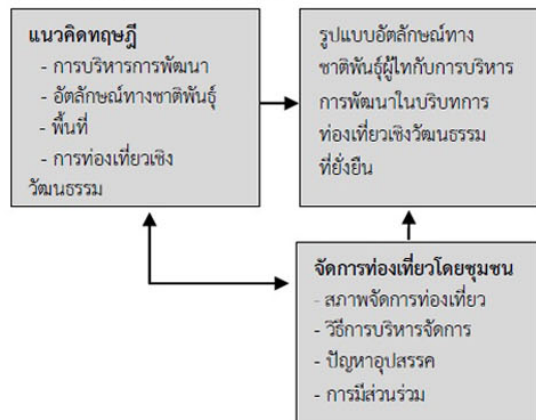
1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนผู้ไททั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์
2. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนของหมู่บ้านภู
3. เพื่อศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดต่างๆ เช่น 1) การบริหารการพัฒนา ประกอบด้วย นโยบายการจัดการตนเองของชุมชน คนในและนอกชุมชน ทูตทางวัฒนธรรม และเครื่องมือ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555) 2) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย การสร้าง การรื้อสร้างและการผลิตซ้ำ (Derrida 2000) และ (ปานแพรว เชาวน์ประยูร, 2555) มาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ 3) เรื่องพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่กายภาพ พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ในจินตนาการ (Lefebvre 1991) เลอเฟบว์อธิบายว่า พื้นที่ คือ ผลผลิตจากการให้ความหมายของผู้คนในสังคม ซึ่งอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างให้กับพื้นที่หนึ่งๆ นั้นเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้งสาม 4) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และตัวแทน (บุญเลิศ จิตต์วัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557) รวมทั้งการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย บริบทของชุมชน อัตลักษณ์

ทางชาติพันธุ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน รวมทั้งการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทั้งหมดเพื่อเป็น “ไฟส่องทาง” ศึกษาและทำความเข้าใจการบริหาร การพัฒนาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก เน้นการวิเคราะห์แบบตีความ ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิดของนักวิชาการด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น ชาย โพธิ์สิตา (2554), Denzin & Lincoln (2000) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ประเด็นการวิจัยเป็นแนวทางในการเข้าถึงความรู้ความจริงของ ชาย โพธิ์สิตา (2554) ซึ่งประเด็นในการเก็บข้อมูลการวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1) สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์ผู้รู้ในกิจกรรมฐานการเรียนรู้ชุมชน ประชาชนชาวบ้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีชนเผ่าผู้ไทบ้านภู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวม 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม คือ ประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูมี

ลักษณะความเป็นมาอย่างไร และทำไมบ้านภูจึงจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างไร สภาพการจัดการท่องเที่ยว วิธีการบริหารจัดการ ปัญหาอุปสรรคและลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนอกชุมชนเป็นอย่างไร จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงตำแหน่งบ้านภู

ระยะที่ 2 ดำเนินการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 'ประเด็นในการเก็บข้อมูล' ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิควิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประเด็นการวิจัยผู้วิจัยได้ตรวจสอบสร้างแนวคิดสร้างทฤษฎีที่ใช้อธิบายขึ้นมาจากข้อมูลระดับฐานราก (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) เพื่อเป็นการง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องก็คัดออกไป การดำเนินการในระยะนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้นำเป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบล และผู้นำไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำด้านศาสนาและพิธีกรรม ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน รวม 10 คน โดยอาศัยกรอบแนวคิดเป็นมุมมองประเด็นความสัมพันธ์และใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามคือ ประเด็นในการเก็บข้อมูล เช่น บริบทของบ้านภู อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทของบ้านภู และแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและนำเชื่อถือข้อมูลที่ได้นั้นข้อมูลอ้อมตัวแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัยที่ตั้งไว้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 โดยการใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งตรวจสอบ

ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบสามเส้า และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชน โดยการจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาและกระบวนการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยใช้เครื่องมือคือ ประเด็นในการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 40 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในและนอกชุมชน กลุ่มผู้ปฏิบัติที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป จำนวน 10 คน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลตำบล โดยใช้เพื่อมองถึงแนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามคือ ประเด็นในการเก็บข้อมูล เช่น สำนักทางชาติพันธุ์ กระบวนการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โครงสร้างความสัมพันธ์ นโยบาย การสร้างและพัฒนากลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน แผนงานโครงการ กิจกรรม และกระบวนการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลานวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มของกลุ่มคนทำงานที่พิพิธภัณฑ์ กลุ่มคนทำงานที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน กลุ่มคนทำงานที่ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มคนทำงานที่ลานวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในชุมชนและรอบๆ ชุมชน 2) กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น 'ผู้แสดงทางวัฒนธรรม' จำนวน 17 คน โดยประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สำนักทางชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านการแสดงทางวัฒนธรรม รูปแบบการแสดงความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน 3) กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น สมาชิกกลุ่ม 'โฮมสเตย์' (Home Stay) จำนวน 23 คน โดยประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สำนักทางชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว รูปแบบของบ้านพักและวิถีชีวิตที่นำเสนอความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและน่าเชื่อถือข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จนข้อมูลอิ่มตัวแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัยที่ตั้งไว้ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์

การวิจัยข้อ 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิดการวิจัยในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนรวมถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบสามเส้า เช่น ด้านวิธีการและผู้ให้ข้อมูลหลัก และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555)

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ผู้ให้กับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป 'กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว' จำนวน 50 คน โดยแบ่งเป็น 1) กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 12 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น จำนวน 21 คน 3) ประธานกลุ่มองค์กรชุมชนทั้งหมด 18 กลุ่ม 4) กลุ่มเครือข่ายทางสังคมอื่นๆ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ โดยประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สภาพการจัดการท่องเที่ยว ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แนวทางการแก้ไขปัญหา และสุดท้ายกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและน่าเชื่อถือ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน จำนวน 6 ขั้นตอน จนได้ข้อมูลอิ่มตัวแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัยที่ตั้งไว้ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบสามเส้า และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ (Synthesis) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันรวมทั้งค้นหาความสัมพันธ์ของส่วนประกอบย่อยต่างๆ เพื่อสร้างรูปแบบ (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และแนวคิดเรื่องพื้นที่มาเป็นแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์คือ ผลผลิตจากการให้ความหมายของผู้คนในสังคมซึ่งความหมายหรืออัตลักษณ์ที่ถูกสร้างให้กับพื้นที่หนึ่งๆ นั้นเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้งสามกับกระบวนการสร้างหรือสร้างและการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และแนวคิดการบริหารการพัฒนา เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาวิเคราะห์ ผลผลิตจากการบริหารจัดการองค์กรชุมชน โดยใช้กระบวนการและโครงการ แผนงาน กิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

1. บ้านภู จังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ที่ราบสูงเนินเขา “หินเหล็กไฟ” ประกอบด้วยกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ถูกสร้างให้มีความหมายหลากหลายและสิ้นไหลตลอดเวลา ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในแหล่งอาศัยนั้นๆ ทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อบำรุงความสมดุลของระบบ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และกระบวนการทัศนสะท้อนออกมาในแง่มุมต่างๆ ทั้งแบบแผนการผลิต การใช้ชีวิต การบริโภค การจัดการตนเอง ในบริบทการบูรณาการทางเศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติแวดล้อมและความสัมพันธ์ของมนุษย์กับปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติในพื้นที่ (Space) สถานที่ (Location) ระบบนิเวศ (Ecosystem) การจัดการทางสังคม (Social Management) และจิตวิญญาณท้องถิ่น (Local Spiritual) แต่ชาวบ้านภูคงมีสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ไทอย่างชัดเจน อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการต่อรองเพื่อสร้างคุณค่า เป็นเครื่องมืออุปถัมภ์ค้ำชูการอนุรักษ์วัฒนธรรมในการสร้างความหมายและสัญลักษณ์ในวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นวิถีชุมชนในการดำรงอยู่ ต่อสู้ ต่อรอง ช่วงชิงและยอมรับ รวมทั้งวิถีความเป็นอยู่ทั้งแหล่งรายได้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม อาทิ วิถีชีวิตชุมชน ภาษาผู้ไท เครื่องแต่งกายชุดชนเผ่าผู้ไทสีน้ำเงินแดง อาหาร เรื่องราวประวัติศาสตร์ ฐานเรียนรู้ชุมชน ลานวัฒนธรรมผู้ไท ตลอดจนการฟ้อนผู้ไท และการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน ซึ่งบริบทชุมชนเกิดขึ้นจากธรรมชาติและคนในและนอกชุมชนสร้างแต่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดจากคนในและชุมชนหรือสังคมนิยมและให้ความหมายสร้างขึ้นมีความสิ้นไหลตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็น “การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า” (Commoditization of Culture) หรือ “วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว” 1) กระบวนการทำวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อเป็นจุดขาย ได้แก่ การแสดงวิถีชุมชนในขบวนต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดการนักท่องเที่ยว การบรรยายเรื่องราวประวัติศาสตร์ ในศูนย์เรียนรู้ชุมชนและนำชมพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้ยังได้นำนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวบ้านภูที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ฐานเรียนรู้ รวมทั้งกลุ่มแสดงทางวัฒนธรรม กลุ่มขันโตก กลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มทอผ้า เป็นต้น และกระบวนการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เช่น สำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทหมู่บ้านภู การนิยามความเป็นผู้ไท การเลือกสัญลักษณ์แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู

ผ่านกระบวนการอัตลักษณ์ เช่น รื้อสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ “ประดิษฐ์ขึ้นใหม่” การผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นการใช้ของเดิมที่ใช้อยู่ การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฐานเรียนรู้ ลานวัฒนธรรมผู้ไท บ้านภู และบ้านพักโฮมสเตย์ รวมทั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มต่างๆ และการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้การนำเสนออัตลักษณ์ของผู้ไทในบริบทการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมองว่าไม่ได้นำเสนอความเป็นผู้ไทดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่มีการปรับให้สวยงามแปลกใหม่และตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย เช่น การแสดงวิถีชีวิตลงช่วงเข็นฝ้ายโดยคนหนุ่มสาวด้วยการแต่งกายชุดผู้ไทประยุกต์แทนผู้เฒ่า คนแก่ ซึ่งจุดเด่นหรือความสำเร็จของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือ “ทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า” จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งระดับจังหวัด ภาคหรือประเทศ สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาที่อื่นๆ ได้

3. รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน 1) การบริหารการพัฒนา ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลผ่านกระทรวง ทบวง กรม เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการพัฒนาหมู่บ้าน โอท็อปเพื่อการท่องเที่ยว นำสู่การปฏิบัติโดยผ่านองค์กรชุมชน ได้แก่ รูปแบบองค์กรธรรมชาติยิดหลักเคารพผู้อาวุโส รูปแบบองค์กรการเมืองท้องถิ่น รูปแบบองค์กรการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบองค์กรข้ามพรมแดนรักชาติ 2) การจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารการพัฒนาเชิงพื้นที่ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กิจกรรม เป้าหมาย การบริหารจัดการ เงื่อนไข แผนงาน 3) รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน มีโครงสร้างความสัมพันธ์ ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งองค์กร 2) การจัดทำยุทธศาสตร์ 3) สำนึกทางชาติพันธุ์ผ่านการแสดงความเป็นผู้ไทเป็นเจ้าของวัฒนธรรมจึงต้องคัดเลือกของดีและโดดเด่น 4) นิยามความเป็นผู้ไท 5) การสร้างสัญลักษณ์และคัดเลือกสัญลักษณ์แสดงความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน เช่น การแต่งกายชุดผู้ไทน้ำเงินแถบแดง เป็นต้น 6) การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7) การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้การปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากข้อค้นการวิจัย พบว่า 1) การบริหารการพัฒนาในอดีตเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นผู้ปฏิบัติในระดับพื้นที่ แต่งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารการพัฒนาถูกเปลี่ยนผ่านมาเป็นการจัดการตนเองโดยองค์กรชุมชนในพื้นที่ 2) การท่องเที่ยวเป็น “เครื่องมือ” อุปกรณ์การค้าของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวผู้ไท 3) ใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนด้วยระบบอาวุโสของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า บริบท และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทของบ้านภู จังหวัดมุกดาหาร ขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการที่บ้านภูได้รับการส่งเสริมเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งอยู่ที่ราบสูงเนินเขา “หินเหล็กไฟ” ประกอบด้วยกลุ่มคนชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านภูคงมีสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ผู้ไทอยู่อย่างชัดเจน เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด เป็นต้น บ้านภูเป็นชุมชนขนาดใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความ อันหลากหลายทางชีวภาพและงดงามตามธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าเขาและแหล่งน้ำล้อมรอบหมู่บ้าน นับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2555) พบว่า พื้นที่เชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งใน “จิตวิญญาณของพื้นที่” (Spirit of Place) ที่ได้ท่องเที่ยวได้ผนวกรวมและสื่อความหมายของพื้นที่เดิมด้วยความหมายและกิจกรรมใหม่ๆ โดยเพิ่มเติมพื้นที่ของการท่องเที่ยว ปรากฏผลจากการทดลองของคณะท่องเที่ยวและประเมินผลของทีมวิจัย และสอดคล้องกับ ปานแพรว เชาวน์ประยูร (2555) พบว่า การท่องเที่ยวอำเภอปาย ได้ถูกสร้างให้มีหลากหลายอัตลักษณ์ เช่น เมืองแห่งขุนเขา ป่าไม้และความหนาวเย็น เมือง Artist สินค้า Handmade มีความสอดคล้องเพราะ “การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า” และ “ประเพณีประดิษฐ์” แต่งานวิจัยนี้พบว่า พื้นที่จัดการท่องเที่ยวนั้นนอกจากเกิดจากธรรมชาติเอื้ออำนวยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการสร้างขึ้นใหม่ และให้ความหมายและสัญลักษณ์ รวมถึงเรื่องราวความเป็นมา เพื่อเพิ่มมูลค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย

ส่วนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู ประกอบด้วย วิถีชีวิตชุมชน ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เรื่องราวประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน ฐานเรียนรู้ 6 ฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลานวัฒนธรรมผู้ไท ตลอดจนการฟ้อนผู้ไท การสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอันโดดเด่น และสินค้าและบริการของชุมชน การบริหาร การพัฒนาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู

เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ นโยบาย กลไกการบริหารการพัฒนา แผนงาน โครงการ กิจกรรม และกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชนทุกกระบวนการและทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ ปานแพรว เชาวน์ประยูร (2555) พบว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1) ด้านอาหาร 2) ด้านภาษา 3) ด้านการแต่งกาย 4) ด้านกิจกรรมประเพณี 5) ด้านบุคลิกลักษณะและวิถีชีวิต 6) ด้านสถาปัตยกรรม 7) ด้านจิตรกรรมและประติมากรรม 8) ด้านอื่นๆ เช่น หัตถกรรม พื้นบ้าน การจัดการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานศึกษาของ ประคอง จุลสอน (2557) พบว่าอัตลักษณ์ชุมชนหมู่บ้านสามัคคี ความโดดเด่นเป็นของตัวเองทั้งด้านภาษา อาหาร เป็นต้น

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ชาวบ้านภูมีการปรับตัวโดยนำเอาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตนเองเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งองค์กรและกระบวนการอัตลักษณ์ โดย “ทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า” จากการสร้างหรือสร้างผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู ซึ่งชาวผู้ไทบ้านภูนั้นได้เลือก ตกแต่งและสร้างเรื่องราวให้ผูกติดกับสินค้า จึงผสานผูกพันกับวิถีชีวิตของคนและพื้นที่ และถูกผลิตขายอยู่ตลอดเวลาจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของชาวผู้ไทบ้านภูในปัจจุบัน สอดคล้องกับ ปานแพรว เชาวน์ประยูร (2555) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้นำกระบวนการอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวไปได้ถูกสร้างหรือสร้าง และผลิตซ้ำจากชุมชน นักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวและการผลิตวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าและบริการ

3. รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลผ่านกระทรวง ทบวง กรม 2) การจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารการพัฒนาเชิงพื้นที่ 3) รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ ปานแพรว เชาวน์ประยูร (2555) พบว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่เพียงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแต่ถูกสร้าง ผลิตและคงรักษาเพื่อเป็นทุนดึงดูดการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวปายให้ดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ภายใต้วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของคนที่หลากหลาย โดยการจัดทำยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการประยุกต์อัตลักษณ์และการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว อำเภอปาย แต่งานวิจัยชิ้นนี้มีประเด็นที่แตกต่างคือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ประกอบด้วย สำนึกทางชาติพันธุ์ผ่านการแสดงความเป็นผู้ไท

เป็นเจ้าของวัฒนธรรมจึงแสดงของดี และโดดเด่น เช่น อัญมณีวิจิตรศิลป์ เป็นต้น การนิยามความเป็นผู้ไท การสร้างและคัดเลือกสัญลักษณ์หมู่บ้าน การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทภายใต้การปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลผ่านกระทรวง ทบวง กรม 2) การจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารการพัฒนาเชิงพื้นที่ 3) รูปแบบอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทกับการบริหารการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านภูที่ยั่งยืน หากหมู่บ้านหรือชุมชนใดนำไปดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายของกลุ่มโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงทุกขั้นตอน เช่น การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว 1 วัน หรือ 2 วัน เป็นต้น

2. การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รัฐบาลควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังได้ เช่น การจัดการขยะชุมชน การสนับสนุนงบประมาณให้แต่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ การผ่านงบประมาณไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้จัดทำโครงการ แต่โครงการนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการ ดังนั้นหากการบริหารการพัฒนาโดยไม่เข้าใจหรือไม่พิจารณาอย่างรอบด้านจะส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ท้ายที่สุดไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดอื่นๆ ที่มีชาวผู้ไทอาศัยอยู่และเป็นหมู่บ้านจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เข้าใจลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความขัดแย้ง และการผสมผสานทางชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น เพราะต่างพื้นที่กระบวนการจัดการและรูปแบบเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

2. ควรทำการวิจัยเพื่อต่อยอดในเชิงลึก เช่น การวิจัยและพัฒนาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยข้อค้นพบในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภูกับการบริหารการพัฒนาและใช้แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) มาเป็นแนวทางในวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาอันเกิดจากแนวคิดในฐานะเจ้าของทรัพยากร เพื่อความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ประคอง จุลสอน. (2557). *รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายผู้เฒ่าตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปานแพรว เขาวนประยูร. (2555). *ปาย : การสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้าง ทฤษฎีฐานราก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เยาวดี ดั่งกุล. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคใต้ตอนบน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2555). *การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ : ธนัชาการพิมพ์.

- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2555). *ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรธรณ บุญพัฒน์. (2557). *การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2554). *ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *มิติชุมชน วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วย สิทธิ อำนาจและการจัดการทรัพยากร*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Derrida, J. (2000). *The ethics of hospitality*. California : Stanford University Press.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2000). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. In N. K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd Ed.), pp. 1-36). CA : Sage.
- Figini, P., & Vici, L. (2012). *Off-Season Tourist and Cultural Offer of a Mass-Tourism Destination: The Case of Rimini*. *Tourism Management*. Retrieved March 2016, from <http://www.elsevier.com/locate/tourman>.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Translated by Donald Nicholson-Smith. U.S.A. Blackwell.
- Smith, V. L. (1978). *Hosts and guests : The anthropology of tourism*. Oxford : Basil Blackwell.

Translated Thai Reference

- Boonphat, O. (2014). *Development of a cultural tourism model of Chiang Rai province* (Unpublished doctoral dissertation). Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand.
- Chaoprayoon, P. (2012). *Pai: The process of identity creation and cultural construction of meaning for tourism* (Unpublished doctoral dissertation). Maejo University. Chiang Mai, Thailand.
- Duangkul, Y. (2012). *Cultural tourism: Developing a potential of cultural tourism through the participation of communities in the Upper South* (Unpublished doctoral dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham, Thailand.
- Jittungwathana, B., & Srikampa, P. (2014). *Development for sustainable tourism*. Bangkok : Press and Design.
- Julson, P. (2014). *A model for learning self-identity of community through the Yor Tribal network in Klong Kham sub-district, Yang Talad district, Kalasin province* (Unpublished doctoral dissertation). Mahasarakham Rajabhat University, Mahasarakham, Thailand.
- Phosita, C. (2011). *The art and science of qualitative research*. Bangkok : Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Kanchanaphan, A. (2001). *The community dimension of how to do local thinking about the rights, power, and resource management*. Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, Bureau of Research Fund Support, Bangkok, Thailand. [in Thai]
- Saenwiset, P. (2012). *Community participation in basic educational management in the primary schools: A grounded theory approach* (Unpublished doctoral dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon, Thailand.
- Toemphithayaphaisit, A. (2011). *The ASEAN Community*. Bangkok : Office of the National Economic and Social Development. Bangkok, Thailand.
- Wiruchniphawan, W. (2012). *The strategic management and administration of the government agencies*. Bangkok : Thanathat Printing.
- Wisutthiluck, S, et al. (2012). *The creative tourism prototype*. Faculty of Sociology and Anthropology Thammasat University. Bangkok : Thailand.